

JUSKOVÁ, Miroslava: *Religious Orders under Communism. Czechoslovakia, 1948 – 1989.*
Budapest : L'Harmattan Kiadó, 2014. 140 s.
ISBN 978-963-236-937-2

Obdobie prenasledovania Cirkvi v bývalom Česko-Slovensku je obdobia osobitného svedectva viery a mučeníctva mnohých kresťanov, biskupov, kňazov, rehoľníkov, rehoľníčok a veriacich laikov. Mnohí z nich vydali hrdinské svedectvo viery a podstúpili nekrvavé mučeníctvo, keď „boli vyšetrovateľmi psychicky zabíjajúci“, ako som nedávno čítal v jednom motáku z väznice v Ilave, v ktorom odsúdený Dr. Rajnoch opisuje, akým spôsobom z neho vyšetrovatelia vynútili priznanie k tomu, čo nikdy nespáchal. Keď odmietal podpísať protokol, dali ho na dvanásť dní na samotku, denne dostával iba 250 gramov chleba a šálku vody, v noci ho každých 15 minút budili a musel sa hlásiť dozorcovi. Po týchto dvanástich ťažkých dňoch bol podrobený poslednému výsluchu, ktorý sa začal o siedmej hodine večer a skončil sa na druhý deň ráno o piatej hodine. Celý ten čas musel stáť, časť z toho na špičkách a s predpaženými rukami. Po tomto trápení podpísal svoj životopis, čo vyšetrovateľ zneužil ako súhlas s vykonštruovanou zápisnicou. Podobný bol osud mnohých rehoľníkov a rehoľníčok. Toto hrdinské obdobie Cirkvi je však málo známe v slobodnom svete, preto je významným a chvályhodným počinom autorky, že spracovala obdobie prenasledovania rehoľných sestier v anglickom jazyku.

Sústreduje sa na Kongregáciu školských sestier sv. Františka a na ich jedinečný spôsob života v období po Pražskej jari. Svoju prácu vložila do širšieho kontextu prenasledovania Katolíckej cirkvi na Slovensku. Postupne boli likvidované všetky katolícke spolky, vydavateľstvá, diecézne semináre a napokon mužské i ženské rehole. Známy zásah proti mužským rehoľiam, označovaný ako „Akcia K“ alebo – ako ho označil kardinál Korec – barbarská noc, nebolo možné vykonať tak jednoducho aj voči ženským rehoľiam. Najmä tie sestry, ktoré pracovali v zdravotníctve a tvorili ošetrovateľský personál mnohých veľkých nemocníc, neboli takto rabiátne sústredené, lebo tie nemocnice by boli celkom paralyzované. No na školské sestry sa nebral nijaký ohľad. Skôr, ako sa autorka venuje školským sestrám, ukazuje, ako sa prenasledovanie dotklo jednotlivých mužských a ženských rehoľných spoločenstiev františkánskej spirituality.

Po skončení vojny v máji 1945 boli na Slovensku poštátnené všetky stupne škôl. Z toho dôvodu boli sestry odvolané z pozícií riaditeľiek škôl a nahradili ich civilní riaditelia, ktorí sympatizovali s komunistickou ideológiou. Poverníctvo školstva zaviedlo od nového školského roku pravidlo, že na jednej škole môžu vyučovať maximálne dve – tri sestry, a začalo ostatným sestrám učiteľkám pridelať dekréty na školy v rôznych vzdialených miestach, napr. vo Svrčinovci, Fačkove, Podolínci, Prešove, Vranove nad Topľou, Čemernom, Humennom,

Duplíne a Malcove. V roku 1947 sa generálny dom presídlil do Ríma a zriadili sa tri provincie, medzi nimi aj Slovenská provincia so sídlom v Žiline, a v roku 1950, za pontifikátu Pia XII. bola definitívne schválená Kongregácia školských sestier sv. Františka a stala sa kongregáciou pápežského práva.

Aktívne pôsobenie sestier v školstve ukončil zákon, podľa ktorého boli sestry učiteľky prepustené zo školstva ku 30. júnu 1950. Nato boli všetky sestry v rámci Akcie „R“ v auguste 1950 sústredené v centralizačnom kláštore v Kláštore pod Znievom. V tom čase mala slovenská provincia kongregácie 92 sestier. V centralizačnom kláštore pracovali v rámci nútených prác na poliach a v lesoch. V roku 1951 boli deportované do Čiech, kde pracovali v továrni na spracovanie ľanu v Sudkove. Trojročné pôsobenie sestier v továrni bolo svedectvom a evanjelizáciou viac skutkom než slovom. Výsledkom bolo tvrdenie tamajších pracovníkov, že prítomnosť sestier zvýšila pracovnú morálku a zlepšila medziľudské vzťahy.

V rokoch 1954 – 1955 pôsobili sestry v ústavoch Českej katolíckej charity, a to v domovoch dôchodcov a v ústavoch pre mentálne postihnuté deti a mládež. Tvorivá láska sestier priniesla svoje plody aj tu. S Pražskou jarou v roku 1968 prišlo politické uvoľnenie a s ním aj možnosť prijímať rehoľný dorast. Do kongregácie tak opäť mohli vstúpiť nové sestry. Sestry využili aj možnosť návratu na Slovensko, kde vzniklo niekoľko malých komunít. Vypomáhali vo farnostiach a venovali sa katechéze. Niektoré pracovali v zdravotníctve. Politická sloboda netrvala dlho. Nastalo obdobie normalizácie a bolo obnovené prenasledovanie Cirkvi. Sestry vnímali, že majú zostať na Slovensku. Museli sa však navonok zrieknuť rehoľného odevu a pracovať v rôznych civilných zamestnaniach. Pán ich odmenil ďalšími sestrami, ktoré tajne vstúpili do kongregácie. Zažili chvíle utrpenia, strachu a obety. Sledovala ich tajná polícia, boli predvolávané na výsluchy a niektoré strávili istý čas aj vo väzení.

Počas Akcie „VIR“ – zásahu Štátnej bezpečnosti – boli na Kvetnú nedeľu 27. marca 1983 prepadanuté domy bratov františkánov a sestier františkánok (Prešov, Košice, Poprad, Tvrdošín, Ružomberok, Bratislava). Príslušníci ŠtB vykonali domové prehliadky, pri ktorých zhabali náboženskú literatúru, liturgické predmety, písacie stroje a vkladné knižky. Bratia a sestry boli zatknutí, uväznení a obvinení z marenia dozoru nad cirkvami, pretože tajne vstúpili do františkánskeho rádu a vyvíjali v ňom činnosť. Prenasledovanie však sestry nezlomilo a do obdobia slobody po roku 1989 vstúpili ako verné služobníčky.

Autorka dáva v knihe nahliadnúť nielen do formácie rehoľných sestier a ich komunitného života, ale i do denného programu, apoštolátu a rekreácie. Potešilo by nás, keby príklad sestry Pacifiky Miroslavy Juskovej OFM nasledovali aj v iných rehoľných spoločenstvách a opísali po anglicky svedectvo zasväteného života v období prenasledovania a tak dali vedieť, že Katolícka cirkev na Slovensku bola a je životaschopná.

prof. ThDr. Ladislav Csontos SJ, PhD.
Teologická fakulta Trnavskej univerzity
Kostolná 1, P. O. Box 173
814 99 Bratislava